

A korai (apostoli kor utáni) egyház gyakorlata
(részlet a *“Mi a Szentlélek munkája ma?”* c. tanulmányomból)

2018.03.30.

Suhai György

„A Szentlélek bizonytal ma is jelen van az Isten népe között... De megszűntek a Szentlélek erőinek azon csodatételei, amelyek kézzel által osztattak ki, és ezekre nem is volt szükség egyébként, csak ideiglenesen... Nem hagyta el legott egyházát az Úr akkor sem, amikor megszüntette ezeket a jeleket, csak azt adta tudtára ezzel, hogy az Ő országának dicsőségét és igéjének méltóságát már eléggé feltűnően megbizonyította...”

(Kálvin János)¹

Az egyháztörténeti feljegyzések sokmindent elárulnak nekünk arról, hogy miként értelmezte a korai egyház Jézus szavait és az ÚSZ tanítását a Szentlélek természetfeletti munkáját illetően. Csakugyan megszűntek volna a jelek és csodák Krisztus egyházában az apostoli kor lezárultával? Nézzük hát, hogy mit mondanak ezek a feljegyzések az apostoli kor utáni egyház gyógyítással és ördögűzéssel kapcsolatos gyakorlatáról.

Kr. u. 2. sz.

Jusztinus mártír (Kr. u. 100-165)

Az ÚSZ-gel összhangban ő is azt tartotta, hogy a démonok pogány istenek képében tetszelegnek². Hitt a gyógyítás és a gyógyítás ajándékának folytonosságában³, mellyel kapcsolatban ezt írja:

“saját szemeinkkel látunk olyan dolgokat, amik történtek és történnek most is pontosan úgy, ahogy megjövendölték”⁴.

Ám a legtöbb figyelmet az ördögűzéseknek szentelt. Jézusról ezt írja apologetikájában:

“Mert ő emberré is lett... a hívő emberekért és a démonok elpusztítására. És ezt most megtudhatjátok a saját megfigyeléseitekből. Mert számtalan megszállottból, az egész világon, beleértve a ti városotokat is (Rómát), sokan a mi keresztyéneink közül kiűzik a démonokat, Jézus Krisztus nevében, aki megfeszítettett Poncius Pilátus alatt és azóta is gyógyít, tehetetlenné téve és kiűzve emberekből a megszálló ördögöket, holott semmilyen más [nem keresztyén] ördögűzők nem tudták őket meggyógyítani, azok sem, akik varázsigket és gyógyszereket alkalmaznak.”⁵

A Jézus nevében végzett keresztyén ördögűzések/gyógyítások voltak az egyik legerőteljesebb hitvédelmi érv Jézus feltámadása mellett. A zsidó Trifonnal folytatott hitvitájában a következőket írja:

“És erről, ha akarod, könnyedén meggyőződhetek azokból a történetekből, amelyek a saját szemed előtt zajlanak. Mert minden démon, amikor kiűzetik Isten e Fiának nevében - aki ...meghalt, aki feltámadt a halálból és felment a mennybe - legyőzetik és leigáztatik. S bár ti mindenféle demont

¹ *Institutio*, 4.19.6.

² 1. *Apology* 5.

³ [Dialógus a zsidó Trifonnal](#), 39.2.

⁴ ; 1. *Apology* 30.

⁵ 2. *Apology* 6.5-6.

mindenféle, egykor köztetek élő ember nevében űztök - akár királyok, akár igaz emberek, akár próféták vagy pátriárkák nevében – az nem fog engedelmeskedni nektek. De ha valamelyikőtök Ábrahám Istenének és Izsák Istenének és Jákób Istenének nevében űz ördögöt, akkor talán engedelmeskedni fog nektek. Nos, persze a ti ördögűzőitek, ahogy mondtam, mindenféle mesterséghez folyamodnak, amikor ördögöt űznek, ahogy a pogányok is szokták és füstölőszeret és varázsigét alkalmaznak.”⁶

Teofilusz (Kr. u. 180 körül)

A szmirnai Antiochia 6. püspöke volt⁷. Egy pogány barátjának a következőket írta:

“Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint annak ténye, hogy egészen a mai napig azokból, akik démonilag megszállottak néha ördögöket űznek az igazi Isten [Jézus] nevében és a megtévesztő démonok maguk is bevallják, hogy ők azok a démonok, akik annak idején a költőkben is működtek...”⁸

Irénéusz (Kr. u. 130-200)

A 2. század legfontosabb teológusa, aki a gnosztikusokkal folytatott vitájában, a test “jóságát” bizonyítva felhívta a gnosztikusok figyelmét arra, hogy Jézus vakokat gyógyított, elszáradt kezeket állított helyre és holttesteket élesztett újra⁹. Számos korabeli gyógyítást és az egyházban működő lelki ajándékot (*khariszma*) is említ. A következő idézetek különösen is figyelemre méltóak:

“[A gnosztikusok] nem tudják meggyógyítani a gyengélkedőket, sem a sántákat, sem a bénákat, sem semmilyen más sérült testrészt, ahogy az gyakran történik [a gyülekezetben]... És oly messze vannak attól, hogy képesek legyenek feltámasztani a halottakat, ahogy az Úr feltámasztotta őket, és az apostolok is, imádság által, és ahogy az gyakran történik a testvérek között, amikor szükséges – az egész egyházban az adott területen, sok böjtölés és imádság által, a halott ember lelke visszatért és visszaadatott, a szentek imádságára adott válaszként – hogy még azt sem hiszik, hogy ez egyáltalán megtörténhet.”¹⁰

“Ezért azok, akik valójában az Ő tanítványai, a Tőle kapott kegyelem által, bizony [csodákat] tesznek az Ő nevében, azzal a céllal, hogy mások javát szolgálják, a szerint az ajándék szerint, amelyet egyenként kaptak Tőle. Mert némelyek tényleg és valósággal ördögöket űznek úgy, hogy azok, akik ily módon megtisztultak a gonosz lelkektől, gyakran elkezdnek hinni [Krisztusban] és egyúttal a gyülekezethez is csatlakoznak. Mások előre meglátják az elkövetkezendő dolgokat: látomásokat látnak, prófétai kijelentéseket tesznek. Ismét mások betegeket gyógyítanak kezeik rájuk tevése által és azok meggyógyulnak. Igen, és ahogy az imént mondtam, még halottak is feltámadnak és köztünk maradnak sok éven át... Nem lehet megnevezni azt a rengeteg ajándékot [khariszma], amit az Egyház, az egész világon, Istentől kapott, Jézus Krisztus nevében, aki megfeszítettett Poncius Pilátus alatt, és amit ő [az Egyház] használ napról napra a pogányok javára, nem azért hogy félrevezesse őket, sem nem azért, hogy valami jutalmat nyerjen tőlük. Mert ahogy ingyen kapta Istentől, úgy ingyen is adja.”¹¹

⁶ *Dialógus a zsidó Trifonnal*, 85.1-3. Ld. még 30, 76, 121. fejezetek.

⁷ Eusebius, *Ecclesiastical History*. 4.20.

⁸ *To Autolycus* 2.3.

⁹ *A tévtanítások ellen*, 5.12.5; 13:1.

¹⁰ U.o., 2.31.2.; 2.32.5.

¹¹ U.o., 2.32.4. (<http://www.earlychristianwritings.com/text/irenaeus-book2.html>)

A keresztyén “gyógyítókat”/”ördögűzőket” az különböztette meg a pogány “kuruzslóktól”, hogy ők ingyen “gyógyítottak” és nem alkalmaztak semmilyen megszokott praktikát (varézsigéket, füstölést), hanem csupán Jézus nevében parancsoltak, imádkoztak, böjtöltek és gyógyítottak.

Jézus nevére “még a démonok is engedelmeskednek, a gonosz lelkek és minden aposztata energia.”¹²

Euzébiusz is idézi ezeket a bekezdéseket annak bizonyítására, hogy ilyen isteni erődemonstrációk egészen Iréneusz idejéig történtek¹³.

Iréneusz is azt tartotta, hogy a pogányok istenei démonok¹⁴, de a betegségeket nem a démonoknak, hanem a bűnnek tulajdonította¹⁵.

Alexandriai Kelemen (Kr. u. 150-215)

A gnosztikusokkal összhangban ő is az ismeret fontosságát hangsúlyozta vagyis az isteni Logos tanításainak mélyebb megértését. De ő is említést tesz korabeli csodákról és ördögűzésekről.

Mielőtt az emberek keresztyénné lettek, a szívük “tele volt bálványimádással, és démonok háza volt”¹⁶.

Kelemen különbséget tesz a gyülekezet szegényei és gazdgajai között és azt mondja, hogy a szegények az igazán hatékonyak a gyógyulásért és ördögi kötelékekből történő szabadulásért való könyörgésben és ezt a gazdagoknak anyagilag is meg kell becsülniük¹⁷. Vagyis a gazdagok az ő gazdagságukkal áldják meg a szegényeket, a szegények pedig a lelki gazdagságukkal a gazdagokat.

Tertullianusz (Kr. u. 160-225)

Kr. u. 207 körül a montánizmus befolyása alá került, mely egy prófétai mozgalom volt, 213-ra pedig teljesen elsodródott a keresztyén fősodortól. Kezdetben sokmindenben Iréneuszhoz hasonlóan gondolkodott. A marcioniták és valentiniánus (gnosztikus) tévtanítókkal szemben írja, őket gúnyolva:

“[Szerintük tehát] ebben az időszakban [az egyház alapítása és a 2. sz közepe közti időszak] az evangéliumot helytelenül hirdették; emberek helytelenül hittek; oly sok ezer meg ezer ember helytelenül lett bemeztve; oly sok hitből fakadó tettet helytelenül vittek végbe; oly sok csodálatos virtus, oly sok lelki ajándék [kharizmata] helytelenül lett működésbe hozva.”¹⁸

¹² *Demonstration of the Apostolic Teaching*, 96.

(<http://www.earlychristianwritings.com/text/demonstrationapostolic.html>)

¹³ *Ecclesiastical History*. 5.7.1.

¹⁴ *Against the Heresies*, 3.6.3.

¹⁵ U.o., 5.12.2.

¹⁶ *Miscellanies [Stromateis]*, 2.20. (<http://www.earlychristianwritings.com/text/clement-stromata-book2.html>)

¹⁷ *Who is the Rich Man that Shall be Saved?*, 34. (<http://www.earlychristianwritings.com/text/clement-richman.html>)

¹⁸ *Prescription Against the Heretics*, 29.3.

A színházról (amfiteátrumról) azt állította, hogy az “minden démon temploma. Annyi tisztátalan lélek gyűlik oda, ahány ember csak elfér benne”¹⁹.

“Mi mentheti meg ezeket az embereket [olyan keresztyéneket, akik színházba mennek] a démoni megszállottságtól? Mert itt van például annak a nőnek az esete (amint az Úr a tanú rá), aki elment a színházba és megszállottan tért vissza. Így, amikor kiűzték belőle a tisztátalan lelket és megdorgálták azt, hogy hogy merészelt belemenni egy olyan asszonyba, aki hívó: ‘és jogosan tettem ezt’ – mondta bátran [a gonosz lélek], ‘mert az én saját felségterületemen találtam őt’.”²⁰

Ez összecseng azzal, amit Péter ír:

2 Pt 2:20 Mert ha az Úr, a megtartó Jézus Krisztus megismerése által a világ förtelmeitől egyszer már megszabadutak, **de ezekbe ismét belekeveredve legyőzetnek**, utolsó állapotuk gonoszabb lesz az elsónél. Vö. Mt 12:43-45.

Ma bizonyos filmek megnézése által kerülhetünk ugyanilyen démoni befolyás alá, ha nem vigyázunk. És ez ma sem tréfa. Ezek a filmek ugyanis ugyanúgy tele vannak erőszakos, obszcén jelenetekkel (gyilkossággal, paráznasággal, ördögi jelenségekkel), a “sötétség gyümölcstelen cselekedeteivel”, mint az egykori görög-római színdarabok.

Majd pedig a következőket mondja, élcélődve, a keresztyén “szórakozásról”: “Mi lehet még annál is nagyobb élvezet... mint hogy a pogányok isteneit a lábunkkal tiporjuk, démonokat űzve, gyógyulásokat előidézve...?”²¹.

“Mindaz a hatalom és erő, mellyel felruháztattunk felettük [démonok felett] egyedül Krisztus nevének kimondásából fakad... Mivel féljük Krisztust Istenben és Istent Krisztusban, ők alá vannak vetve engednek Isten és Krisztus szolgáinak. Így egyetlen érintésünkre, egyetlen leheletünkre megragadja őket annak a tűznek [a végső ítélet tűzének] gondolata és előíze és a mi parancsunkra elhagyják az emberek testét, kénytelen-kelletlen, fájdalommal kísérve, szégyenkezve amiatt, hogy lelepleződtek a ti szemeitek előtt.”²²

Kr. u. 3. század

Észak-Afrika

Minucius Felix (egyetlen fennmaradt apologetikai műve: *Octavius*, ami Kr. u. 212-250 között keletkezhetett)

¹⁹ *The Shows*, 12.7. (<http://www.earlychristianwritings.com/text/tertullian03.html>) A rómaiak szerint magának a színháznak/amfiteátrumnak, mint ahogy minden más fontosabb épületnek/helynek/eseménynek is volt egy-egy démona (latinul *genius*), amit ők amolyan őrangyalnak tekintettek. Ezeknél az „őrangyaloknál” kellett közbenjárni minden fontosabb esemény előtt, hogy ezzel biztosítsák az adott *genius-ok* védelmét és jóindulatát. ([https://en.wikipedia.org/wiki/Genius_\(mythology\)#cite_ref-3](https://en.wikipedia.org/wiki/Genius_(mythology)#cite_ref-3)) Ma az ú.n. primitív törzsi vallásokban illetve a katolikus vallásban is megfigyelhető ez a gondolkodásmód (a „szentek” tiszteletében és segítségül hívásában).

²⁰ U.o. 26.1-2.

²¹ U.o. 29.3.

²² *The Apology*, 23.15-16. (<http://www.earlychristianwritings.com/text/tertullian01.html>)

“Mindez, ahogy a ti embereitek is tudják, maguk a démonok is elismerik, hogy igaz, amikor emberek testéből űzzük ki azokat, ördögűzés szavai által és az imádság tüze által. Maga Szaturnusz, Szarapisz, Jupiter vagy bármely más démon, amit imádtok, fájdalomtól gyötrődve, nyíltan bevallják, hogy mik ők. És biztos, hogy nem hazudnának a saját megszegényülésükre, pláne nem úgy, hogy némelyek közületek jelen is vannak. Amikor bevallják az igazságot magukról, t.i. hogy ők démonok, nem tehetek mást, mint hogy hisztek nekik. Amikor felszólítjuk őket, az egy igaz Isten nevében, vonakodva, nyomorúságukban jajgatva és rángatózva vagy hirtelen kiröppennek vagy fokozatosan tűnnek el, attól függően, hogy mekkora hite van a szenvedőnek vagy mekkora kegyelmi ajándék adatott a gyógyítónak. Sarokba szorítva ugyan elfutnak a Keresztényektől, ám a ti intézkedéseitek által zaklatják őket az ő összejöveteleiken [gyülekezeteikben].”²³

Ez utóbbi egy széles körben elterjedt nézet (megfigyelés?) volt az egyházatyák körében, hogy t.i. az egyes keresztyénekből (illetve képekből, tárgyakból) kiűzött démonok úgy próbáltak bosszút állni, hogy felhergelve a tömegeket, üldöztetést robbantottak ki a keresztyének ellen²⁴.

A Jézus nevében történő ördögűzések, gyógyítások egy igen nyomós hitvédelmi érv voltak annak bizonyítására, hogy Jézus (a keresztyének Istene) minden pogány istenségnél hatalmasabb.

Cipriánusz, Kártágó püspöke (Kr. u. 210-258)

“Óh, csak hallanátok és látnátok őket, amikor rájuk parancsolunk és kínozzuk őket lelki ostorokkal és és amint kimennek a megszállottak testéből, kínzó hangok kíséretében, amikor vonyítanak és hörögnek az ember hangjára és Isten hatalmával szembesülve, csapásokat és sújtásokat érezve vallást tesznek az eljövendő ítéletről!... félnek tőlünk azok, akiket ti féltetek és imádtok. Látjátok, amint megkötözve állnak a kezeink alatt és reszketnek, mint foglyok azok, akikre ti felnéztek és urakként tiszteltek.”²⁵

“Gyakran találkozunk azzal, hogy némelyeket, akiket egyszer jó egészségben merítettek be, amikor később újra elkezdenek vétkezni, megrettennek a tisztátalan lélek visszatérésekor. Mindebből tisztán láthatjuk azt, hogy bemerítéskor az ördög kiűzetik a hívó hite által, és hogy az ismét visszatér, ha a hit később kudarcot vall.”²⁶

A keresztyéneknek tisztában kell lenniük azzal, hogy “sokkal komolyabb harcot kell vívniuk az ördöggel [mint a nem keresztyéneknek].”²⁷

Róma

Hippolitusz (Kr. u. 170-235)

²³ *Octavius*, 27.5-7. (<http://www.earlychristianwritings.com/text/octavius.html>)

²⁴ Jusztinusz mártír, 1. *Apology* 57, 2. *Apology* 1; Tertullianusz, *The Apology* 27.3-5; Origenész, *Against Celsus* 8.43, stb.

²⁵ *To Demetrianus* 15, vö. *To Donatus* 5.

²⁶ *To Magnus* 16.1.

(http://biblehub.com/library/cyprian/the_epistles_of_cyprian/epistle_lxxv_to_magnus_on.htm)

²⁷ *On Mortality* 9. (<http://www.ntslibrary.com/PDF%20Books/MORTALITY%20by%20St%20Cyprian.pdf>)

A római egyház legfontosabb 3. sz-i teológusa. Nála és az afrikai egyházban Tertullianusnál²⁸ találjuk az első utalást az olajjal való megkenéssel történő gyógyításra²⁹. A gyógyítás ajándéka Hippolitusz idejében is működött az egyházban.

“Lejegyeztük azokat a dolgokat, melyek figyelemre méltóak azokkal az ajándékokkal kapcsolatban, melyeket Isten ruházott emberekre, kezdettől fogva, az ő akarata szerint, maga elé állítva azt a képmást, amely eltorzult...Ha valaki azt mondja: ‘a gyógyítás ajándékát kaptam kijelentés által’, nem szabad [mindjárt] rátenni a kezünket [azaz megbízni őt a gyógyítás szolgálatával], hiszen a tények fogják megmutatni, hogy igazat beszélt-e.”³⁰

Hippolitusz az ördögűzést a bemeztetéshez köti.

“Ha valakiben démon van, nem hallhatja addig a tanítás szavát [nem vehet részt a katekézisben], amíg meg nem tisztul... Attól kezdődően, hogy [a katekézisre várók] elkülönítetnek, vessék rájuk kezeiket naponta, egészen addig, míg ki nem megy belőlük az ördög. És amikor elérkezik a bemeztetésük napja, a püspök mindegyikből úzzön ördögöt, hogy kiderüljön, ki az, aki már megtisztult. Ha valaki még nincs rendben vagy nem tisztult meg, különítsék el, mert nem hittel hallgatta az Igét. Mert lehetetlen, hogy az idegen [lélek] örökre elrejtőzzék.”³¹

Novatianus “ellenpápa” (Kr. u. 200-258)

Az ördögűzésen és a gyógyításon kívül a prófétalást és a nyelveken szólást is megemlíti a Szentháromságról szóló művében, mint a gyülekezeti élet természetes részét:

“Ő [a Szentlélek] az, aki prófétákat helyez el az Egyházban, tanítókat oktat, nyelveket irányít, erőket és gyógyulásokat ad, csodálatos dolgokat cselekszik, tanácsol és elrendel és elrendez minden más ajándékot is a *kharizmaták* közül; így teszi az Úr Egyházát mindenhol és mindenben tökéletessé és teljessé.”³²

Didascalia Apostolorum (Kr. u. ~200-250)

Ez az egyházi rendtartás az özvegyekre testálja az imádsággal, böjtöléssel és kézzel történő gyógyítás szolgálatát, melyet a “klérus” felügyel és rendel el³³.

Az első levél a szűzeknek (Kr. u. 3. sz.)

Ez a Kelemennek tulajdonított level a gyógyítás ajándékával bíró és megszentelt életre törekvő keresztyénekre bizza az ördögűzés szolgálatát:

“Illendő és helyes, hogy akik Krisztusban testvérek meglátogassák azokat, akiket gonosz lelkek gyötörnek és imádkozzanak felettük és ördögöt úzzenek belőlük, értelmes szavakkal, olyan imádságot ajánlván fel, mely kedves Isten előtt; nem szép, előre eltervezett szavak sokaságával... [hanem]

²⁸ Tertullianus, *To Scapula* 4. (<http://www.earlychristianwritings.com/text/terullian05.html>)

²⁹ *Apostolic Tradition* 5. (<http://www.bombaxo.com/hippolytus.html>)

³⁰ U.o. 1, 14.

³¹ U.o. 20.

³² Fear, *Healing in the Early Church*, 90.

³³ *Didascalia Apostolorum*, 140. (<http://www.earlychristianwritings.com/text/didascalia.html>)

böjtöléssel és imádsággal végezzék ördögűzésüket,... mint akik a gyógyítás ajándékát kapták Istentől, meggyőződéssel, Isten dicsőségére... Az ilyen ember [aki a test cselekedeteit kész megölelni a Szentlélek erejével] űzön démonokat és Isten meg fogja őt segíteni. Mert jó dolog, hogy az ember segítsen azokon, akik betegek.”³⁴

A betegség és megszállottság közti határ ugyanúgy eltűnik itt (és más korai egyházatyánál is), mint Lukácsnál.

Origenész (Kr. u. 185-254)

Origenész szerint a Szentírást három szinten lehet értelmezni: szó szerint, erkölcsileg és spirituálisan. A szó szerinti értelmezést, Origenész szerint, csak az “egyszerű” keresztyének alkalmazzák, ám a Szentírás igazi értelmét a spirituális, azaz allegorikus értelmezés mutatja meg, amit Origenész maga is nagy előszeretettel alkalmazott és amit “intellektuális” értelmezésnek nevezett. Meg volt győződve róla, hogy az allegorikus (spirituális, intellektuális) értelmezés a Szentlélektől jövő “bölcesség ajándéka” (vö. 1 Kor 12:8)³⁵.

Origenész a démoni támadásokat elsősorban az elmére irányuló támadásoknak tartotta. Tudatában volt annak, hogy létezik démoni megszállottság. Ellentétben a zsidó ördögűzőkkel, akik “Ábrahám, Izsák és Jákób Istenének nevében” űznek ördögöt, illetve a görögökkel, akik inkantációkkal űznek ördögöt, a keresztyének “Jézus neve által” teszik ugyanezt. “Valójában Jézus neve olyan hatalmas a démonokkal szemben, hogy néha még akkor is hatásos, ha rossz emberek mondják ki.”³⁶

“Egyedül imádsággal és olyan nagyon egyszerű formulákkal [űzik ki a keresztyének az ördögöket], amelyeket a legegyszerűbb ember is képes alkalmazni. Mert általában tanulatlan emberek végzik ezt a fajta munkát... mert nincs szükség egy bölcs, a hit racionális igazolására is képes emberre ahhoz, hogy a démonok legyőztesse, megadják magukat és kijöjjenek az ember lelkéből és testéből.”³⁷

Egy másik helyen azt írja, hogy a keresztyének nem csak emberekből, hanem helyekből, állatok testéből³⁸ és szobrokból³⁹ is démonokat űznek. Origenész idejére az *ördögűző* már egy hivatalos egyházi tisztség volt, mely az egyik legalacsonyabb szintű szolgálat volt az egyházban⁴⁰.

Egy sokatmondó idézet a jelekről és csodákról:

Miután a zsidók elutasították Jézust, “nincs többé semmi jele annak, hogy bármiféle Istenség lakozna közöttük. Mert nincsenek többé prófétáik, sem csodáik, melyeknek nyomai (vagy bizonyítékai) jelentős mértékben megtalálhatóak a keresztyének között, melyek közül néhány még a zsidók között

³⁴ Pszeudo Kelemen, *Az első levél a szűzeknek*, 12. fejezet. (<https://saintclementofrome.blogspot.cl/p/first-epistle-on-virginity.html>)

³⁵ *On First Principles*, 1.2, 8.

³⁶ *Against Celsus*, 1.6.

³⁷ U. o., 7.4.

³⁸ U. o., 7.67. A gadarai megszállottból kiűzött démonok is disznókba mentek.

³⁹ U. o., 8.43. Egyik roma családban az idősebbik testvér egy sárga pulcsit hozott haza, amit egy többszörösen megszállott barátjától kapott ajándékba. Miután betette a szekrényébe, éjszaka a szekrény erősen rázkódni kezdett, a lakásban bűdös volt, egy kés kirepült a fiókból és más hasonlóan félelmetes természetfeletti jelenségek is történtek egészen addig, míg a család kérésére a fiú el nem távolította azt a pulcsit a házból.

⁴⁰ Fear, *Healing in the Early Church*, 103.

egykor meglevő csodáknál is figyelemre méltóbb. És ezeknek mi magunk vagyunk a szemtanúi. Ha ugyan elfogadjátok a mi bizonyágtételünket.”⁴¹

Egy másik helyen azt írja, hogy Jézus mennybemenetele után a Szentlélek erőteljes jelenlétére utaló „jelek elhalványultak, habár még mindig fellelhetőek az Ő jelenlétének nyomai (vagy bizonyítékai) azon kevesekben, akik megtisztították lelküket az Evangélium által.”⁴²

Sokan azok közül, akik Jézusban hisznek „annak adják bizonyítékát, hogy csodatévő erőket kaptak e hitnek köszönhetően, mely azokon az embereken mutatkozik meg, akiket meggyógyítanak. Nem alkalmaznak semmi mást azokon, akiknek gyógyulásra van szükségük, mint hogy a legfőbb Istent hívják segítségül és Jézus nevét, a Róla szóló [bibliai] történetek felidézésével együtt. Ezek által sok súlyos betegségből és elme-zavarodottságból és őrültségből és számtalan más betegségből is láttunk embereket megszabadulni, melyeket sem emberek, sem démonok nem tudtak meggyógyítani.”⁴³

“... és ez a mostani időben is folytatódik, amikor sok gyógyítás történik Jézus nevében és más jelentőségteljes megnyilvánulások is vannak.”⁴⁴

Tehát Origenész egyfelől azt állítja, hogy a jelek és csodák Jézus feltámadása óta folyamatosan egyre inkább a háttérbe szorulnak, másfelől viszont ő maga is szemtanúja annak, hogy még a 3. században is számtalan jel és csoda történik, amit többnyire a legegyszerűbb (értsd tanulatlan) hívők visznek véghez, akik közül némelyeknek a gyógyítás ajándéka is adatik. S noha mindezt elismeri, amikor a lelki ajándékokat említi, szinte mindig a „bölcesség”-et és az „ismeret”-et nevezi meg, melyek szerinte elengedhetetlenek ahhoz, hogy a keresztyén ember az „egyszerű hittől” (melyre a gyógyítóknak és ördögűzőknek van szükségük!) a Szentírás spirituális, azaz allegorikus értelmezéséig eljuthasson⁴⁵.

“És ahogy [Pál] az értelmet többre értékeli a csodatevő erőknél, egyúttal alacsonyabb szintre teszi a ‘csodatevő erők munkáit’ és a ‘gyógyítás ajándékait’, mint az intellektuális ajándékokat.”⁴⁶ Ez oda vezetett nála, hogy noha elismerte, hogy Jézus és az apostolok csodákat tettek (ellentétben sok kortársával, akik ezeket a csodákat csupán mítoszoknak tartották), ám úgy gondolta, hogy azok csupán Jézus istenségének bizonyítékai voltak és az ÓSZ-i prófécíák beteljesedései. A csodák igazi értelmét azonban az allegorikus értelmezés adja, mely a csodákban az ember *lelki/spirituális* megvilágosodását, gyógyulását látja⁴⁷. Vagyis amikor például Jézus meggyógyít egy vakot, az Origenész szerint azt jelenti, hogy Jézus ma is képes az ember lelki szemeit megnyitni⁴⁸.

Origenész kétségbe is vonja a testi egészség jelentőségét:

“Mert miféle hasonlóság van testi gazdagság és a között a gazdagság között, ami minden beszédben és minden ismeretben áll? És ki hasonlítaná, ha csak nem bolond az illető, a hús és csontok egészségét az egészséges értelemhez, robosztus lélekhez és az ezzel összhangban működő

⁴¹ *Against Celsus*, 2.8., vö. *Homily on Luke*, 77

⁴² U. o., 7.8.

⁴³ U. o. 3.24.

⁴⁴ U. o. 3.28.

⁴⁵ *On First Principles*, pref. 3, 8; 1.3.8.

⁴⁶ *Against Celsus*, 3.46.

⁴⁷ *Commentary on Matthew*, 13.4-5; *Homily on Luke*, 32.4.

⁴⁸ *Against Celsus*, 2.48.

gondolkodás erejéhez? Mindezek a dolgok, ha Isten Szava szerint működnek, olyan jelentéktelenné teszik a testi tapasztalatot, mint egy tűszúrás, vagy mint amit még a tűszúrásnál is kevesebbnek gondolunk.”⁴⁹

Origenésszel tehát elkezdődött egy folyamat, mely a Szentlélek “természetfeletti” munkájának a Szentírás intellektuális, spirituális értelmezésével szembeni leértékelésével indult és azzal az állítással, hogy a jelek és csodák fokozatosan tűnnek el (Jézus feltámadása óta) az egyházból, mely folyamat azzal végződik majd, hogy a Reformáció idején Kálvin és követői már nyíltan azt tanítják, hogy a jelek és csodák végképp megszűntek Krisztus egyházában, az apostoli kor lezárultával⁵⁰.

Origenész alapvetően pozitívan viszonyul az orvosláshoz, melyet hasznosnak és szükségesnek tart⁵¹. Ezzel együtt elutasítja a gyógyító szekták módszereit és azt is, hogy az orvosok a holdkórosságot a Hold-fázisok változásának tulajdonítják és nem gonosz lelkek jelenlétének⁵². Ugyanakkor azt is kijelenti, hogy tudatlan emberek gondolják csak azt, hogy valamilyen bűn miatt lesz lázas valaki és nem a víz vagy a táplálkozás minősége miatt⁵³. Tehát úgy tűnik eleve kizárja annak lehetőségét, hogy a láz mögött akár valamilyen bűn is állhat (ld. Jak 5:14-15). Azt mégis elképzelhetőnek tartja, hogy egy születési rendellenesség egy előző életben elkövetett bűn következménye is lehet⁵⁴ (bármit is értsen ez alatt).

Lactantius (Kr. u. 250-325)

Idős korára Konstantin Kriszpusz nevű fiának mentora lett. A démonokról a következőket írja:

“Személyekhez ragaszkodnak és minden otthont rabul ejtenek... *genius*-ok neveit viselik, melyeket latinul *daemones*-nek fordítanak. Az emberek tisztelik őket a belső szobáikban és naponként bort öntenek ki nekik. Noha ismerik ezeket a démonokat, mégis úgy tisztelik őket, mintha földi istenek és a gonoszság elűzői volnának, amit valójában ők maguk idéznek elő és hoznak rájuk [az őket tisztelő emberekre]. Mivel ezek a lelkek könnyűek és [az érzékszerveink által] felfoghatatlanok, ezért befurakszanak az emberek testébe és titokban megtámadva a belső szerveket, megrontják az egészséget, betegségeket gerjesztenek, rémisztő gondolatokat keltenek álmokon keresztül és megháborítják az elmét örületet okozva, így kényszerítik az embereket ezen rossz dolgok által arra, hogy az ő segítségük után szaladjanak.”⁵⁵

“Félnek az igazaktól, vagyis azoktól, akik Istent imádják, és ha a Neve által kiűzetnek, elhagyják testüket. Szavaikat hallván, mintha botokkal vernék őket, nem csak azt ismerik be, hogy ők démonok, hanem még a neveiket is elárulják, melyek azon istenségek nevei, akiket a templomokban tisztelnek.”⁵⁶

⁴⁹ *Concerning Prayer*, 17.1. (<https://archive.org/details/OrigenOnPrayer/OrigenOnPrayer17.mp3>)

⁵⁰ Minderről bővebben ld. lentebb az egyháztörténeti részt.

⁵¹ *Against Celsus*, 3.12.

⁵² *Commentary on Matthew*, 13.6 (a Mt 17:14-20-at magyarázza).

⁵³ *Homily on Psalm 4 (Philocalia 26)*.

⁵⁴ *On First Principles*, 2.9.3.

⁵⁵ *Divine Institutes*, 2.14.12-14.

(https://archive.org/stream/theworksoflactan00lactuoft/theworksoflactan00lactuoft_djvu.txt)

⁵⁶ U. o., 2.15.2-5.

Rámutat arra is, hogy a görög költők és filozófusok az "istenek" és "démonok" fogalmát egymással felcserélhető módon használták, a keresztyének pedig, az ördögűzéseikkel bemutatják, hogy ez tényleg megfelel a valóságnak⁵⁷. Ő is a lelki gyógyulás allegóriájának tekinti Jézus csodáit⁵⁸.

Ő is megemlíti azt, hogy az emberekből kiűzött démonok gyakran úgy állnak bosszút a keresztyéneken, hogy felbujtják a pogányokat és üldözést robbantanak ki ellenük⁵⁹.

Palesztína

Rabbinikus források/utalások (Kr. u. 3. sz.)

A zsidók "Ábrahám, Izsák és Jákób Istenének nevében" űztek ördögöket. A keresztyén egyház (szekta, a zsidók szemszögéből nézve) megalakulását követően folyamatosan „átkozták a Krisztusban hívőket zsinagógáikban”⁶⁰. Jézust „Pantera fia”-ként csúfolták és örök büntetésre méltónak tarották azt, aki igénybe merte venni a keresztyének (héberül/arámiul *minim*) ördögűző/gyógyító „szolgálatát”⁶¹.

Caesareai Euszébiosz (Kr. u. 263-339)

Az egyháztörténet írás atyja szintén beszél korabeli ördögűzésekről:

“Vagy hogy is vehette volna igénybe [Jézus] a démonok segítségét az ő csodáinál, amikor mindmáig minden démon és tisztátalan lélek összeressen Jézus nevére... és így eltávozik, egyedül az Ő Nevének engedve?”⁶²

“Még most is megmutatja [Jézus] az ő isteni erejének erényeit sokféle háborító és gonosz démon kiűzésében, az ő titokzatos nevének egyszerű segítségül hívása által, melyek megszállják az emberek testét és lelkét, ahogy azt a mi saját tapasztalatainkból is tudjuk.”⁶³

Úgy tűnik Euszébiosz idejében már csak keveseknek adatott a gyógyítás ajándéka, mellyel kapcsolatban a következőket írja:

“... a mi Urunk még mindig meg akarja mutatni azoknak, akiket Ő méltóknak ítél, valami kis bizonyítékát az ő hatalmának, de a logikusabb [racionálisabb] módszer által is, melyet használni szoktunk, amikor azokkal vitázunk, akik nem fogadják el, amit mondunk és vagy egyáltalán nem hiszik és mindenestől tagadják, hogy Jézus ilyen dolgokat tett, vagy azt tartják, hogy ha tett is ilyeneket, az boszorkányság volt, mellyel félre akarta vezetni a szemlélőöket, ahogy azt a csalók szokták.”⁶⁴

A korabeli gyógyítások és ördögűzések Euszébiosz idejében is a hitvédelem fontos, de nem elsődleges részei voltak. Euszébiosz, Origenészhez hasonlóan, elismerte ugyan az ördögűzések és gyógyítások

⁵⁷ U. o., 27.15-16.

⁵⁸ U. o., 4.26.

⁵⁹ U. o., 5.21-22.

⁶⁰ Jusztinus mártír, *Dialógus a zsidó Trifonnal*, 16., 93., 95., 96., 108., 123., 133. fejezetek (Kr. u. 155).

⁶¹ Tosephta, *Hullin* ii, 22sk; Jeruzsálemi talmud *Sabbat* 14:4 IV; Babiloni talmud *Abodah Zarah* 27b. Vö. R. Kalmin, „Christians and Heretics in Rabbinic Literature of Late Antiquity”, HTR 87.2 (1994), 161.

⁶² *Demonstration of the Gospel*, 3.6.36. (http://www.tertullian.org/fathers/eusebius_de_05_book3.htm)

⁶³ *Against Hierocles*, 4. (http://www.tertullian.org/fathers/eusebius_against_hierocles.htm)

⁶⁴ *Demonstration of the Gospel*, 3.4.30-31.

meglétét a 4. századi egyházban, de ő is sokkal nagyobb hangsúlyt helyezett a Jézus és a keresztyénség mellett szóló racionális érvek felsorakoztatására.

Szíria

Pseudo-Kelemen (Kr. u. 4. sz.)

Ezekben az írásokban is sok szó esik a démonokról. Az egyik legfontosabb megállapítás az, hogy a démonok, mivel test nélküli lelkek, test után vágyakoznak, hogy alantas vágyaikat kiélhessék:

“Annak magyarázata, hogy miért lelik kedvüket a démonok abban, hogy belemenjenek az emberek testébe a következő. Mivel hogy lelkek, melyek húskra, italokra és szexuális élvezetekre vágnak, de nem képesek ezekben részesülni, lelki természetüknél fogva és olyan testi szervek hiányában melyekkel élvezhetnék ezeket a dolgokat, emberek testébe mennek bele, hogy így jussanak olyan szervekhez, melyeket a szolgálatukba állíthatnak, s amelyek segítségével hozzájuthatnak azokhoz a dolgokhoz, amikre vágnak, legyen az hús [élvezete] emberi fogak segítségével vagy szexuális élvezet emberi testrészek segítségével. Ezért ahhoz, hogy a démonok távozásra kényszerüljenek, a leghasznosabb segítség az élvezetektől való tartózkodás, böjtölés és önsanyargatás. Mert ha az élvezetekben való részesülésért mennek bele az ember testébe, akkor nyilvánvaló, hogy szenvedés által kényszeríthetjük őket távozásra.”⁶⁵

Nos van ugyan olyan démon, ami csak böjtöléssel megy ki (Mt 17:21), de ez nem igaz minden démonra.

“Ezért maguk a démonok is tisztában vannak azzal, hogy mekkora hite van azoknak, akiket megszállnak és a hit mértékével arányos ideig maradnak az emberben. Így folyamatosan benne maradnak a hitetlenekben, elidőznek egy ideig a hitben gyengékben, de a komoly hittel bírókban, és akik jót cselekszenek, egy percig sem maradhatnak... Ezért mindenkinek szorgalmasan dolgoznia kell azon, hogy menekülésre készítse a maga démonát. Mert azok, az ember lelkével elegyedve, olyan vágyakat keltenek az ember elméjében, melyek arra készítetik az embert, hogy ne törődjön üdvösségével.”⁶⁶

“Sokan, nem tudva, hogy mi befolyásolja őket, beadják derekukat a démonok által sugallt gonosz gondolatoknak, mintha azok a saját lelkük gondolatai lennének. Ennél fogva ezek az emberek egyre kevésbé éreznek indítást arra, hogy azokhoz menjenek, akik képesek megmenteni őket, és közben nem tudják, hogy ők maguk megtévesztő démonok rabjai. Ezért a lelkükben ólálkodó démonok ráveszik őket arra, hogy azt gondolják, biztos nem démon gyötri őket, hanem valamilyen [pusztán] testi betegség, például gyomorsav vagy epe vagy hurut, vagy magas vérnyomás vagy nyálkahártya gyulladás vagy valami más. De még ha így is volna, akkor sem változtatna a tényen, hogy valamilyen démon okozza ezeket a tüneteket.”⁶⁷

A konstantini fordulat

⁶⁵ *Homilies* 9.10. (http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/0050-0150_Pseudo_Clemens_Homilies_Schaff_EN.pdf)

⁶⁶ U. o., 9.11.

⁶⁷ U. o., 9.12.

A keresztyénség államvallássá tétele negatív módon hatott mind a hívők lelki életére, mind a Szentlélek munkájára. Az üldöztetések megszűnésével ugrásszerűen megnőtt a névleges illetve langyos keresztyének száma. A világ csillogása hirtelen betört az egyházba és elkezdte elvakítani Isten népét. Ellis Potter szavaival élve, "a világ lett az egyház világossága". Ezt látva, az elkötelezett, szentségre őszintén törekvő keresztyének szabályosan "kimenekültek" az egyházból és szerzetesrendeket hoztak létre, ahol nagyon komoly gyógyítási, szabadítási szolgálat folyt⁶⁸.

Szent Antal (vagy Antóniusz), a keresztyén szerzetesség atyja gyakran imádkozott mások gyógyulásáért és ördögöt is űzött⁶⁹. Egyúttal óvta a gyógyítás/ördögűzés ajándékával bíró szerzetestársait attól, hogy elbízják magukat a sikerek láttán, hiszen a gyógyulás, szabadulás nem az imádkozó szerzetes, hanem egyedül az Úr munkája⁷⁰.

A konstantini fordulat (vagy Niceai zsinat) utáni egyházatyák vallották ugyan, hogy Jézus csodái az ő Istenségét bizonyították, de Origenész nyomdokait követve sokuk elallegorizálta azokat és azt vallotta, hogy csodákra csak a nyersebb, egyszerűbb embereknek van szükségük, akiket nem lehet racionális érvekkel meggyőzni⁷¹. Krizosztomosz⁷² (Kr. u. 347-407) és Augusztinus⁷³ (Kr. u. 354-430) kezdetben azt vallották, hogy a csodákra csupán az egyház elindulásánál volt szükség, de azután nem, ám később kénytelenek voltak revideálni álláspontjukat és ők maguk is beszámolnak korabeli csodákról az egyházban.

Augusztinusz (Kr.u. 354-430) beszámol arról, hogy kb. 70 visszaigazolt csoda történt kevesebb, mint 2 év alatt Híppó városában, ahol ő volt a püspök és rengeteg további csoda várt még feljegyzésre⁷⁴. A gyógyulással kapcsolatban Isten szuverenitását hangsúlyozta és azt mondta, hogy helyes dolog gyógyulásért imádkozni (és amuletek helyett az Evangéliumban bízni), ahogy Pál is tette, de számítani kell arra is, hogy Isten bizonyos esetekben meghagyja a "tüskét" a testben. Egyedül Isten tudja, hogy mi a legjobb nekünk⁷⁵.

Krizosztomosz (Kr.u. 349-407) egy helyen azt írja, hogy a hit hiánya a gyógyulások elmaradásához vezethet⁷⁶, és hogy néhány hívő, amikor megbetegszik, a templomi lámpák olajával keni meg magát⁷⁷.

Atanáziusz (Kr.u. 296-373) azt írja, hogy a démonok félnek a kereszt jelétől és csak a keresztyének képesek teljesen kiűzni azokat az emberből⁷⁸.

⁶⁸ *Healing in the Early Church*, 140-143.

⁶⁹ Athanasius, *Life of Antony*, 56-61, 63-64. (<http://www.newadvent.org/fathers/2811.htm>)

⁷⁰ U. o., 38, 56.

⁷¹ Jeromos, *Commentary on Matthew* 10.7-8.; Krizosztomosz, *Homilies on Matthew* 15.1; 27.3.

⁷² *Homilies on Matthew* 4.2.

⁷³ *True Religion* 25.47.

⁷⁴ *Isten városa*, 22.8. A 10. fejezetben pedig már kifejezetten azt bizonyítja, hogy nem szűntek meg a csodák és hogy nem csak a keresztyén „vértanúk” (mártírok) és püspökök erejéi által történnek csodák (talán ahhoz hasonlóan, mint amikor Elizeus holttestéhez ért egy holttest és életre kelt? Vö. 2 Kir 13:21), hanem démonok által is, hogy megpróbálják elhitetni az embereket (<https://archive.org/details/cityofgodtransla02auguuoft/336-347.oldal>).

⁷⁵ *Tractates on the Gospel of John* 7.12.

⁷⁶ *Homilies on Romans* 8.6.

⁷⁷ *Homilies on Matthew* 32.9.

⁷⁸ *On the Incarnation* 48.3. (http://www.copticchurch.net/topics/theology/incarnation_st_athanasius.pdf)

Ambróziusz (Kr. u. 339-397) elismeri, hogy gyógyulások gyakran kézrátétel által történnek⁷⁹, életrajz írója szerint ő maga is kézrátétellel űzött ördögöket⁸⁰.

Az üldözések megszűnésével (a Kr. u. 5. sz. közepére) a korábbi évszázadok mártírjainak síremlékei zarándokhelyekké váltak, ahol a mártírok relikviái által sok gyógyulás és szabadulás történt⁸¹, de kérdéses, hogy ez vajon még mindig a Szentlélek munkája volt-e.

Az ördögűzők rendje a konstantini egyházban is megmaradt, akiket a püspök nevezett ki és iktatott be⁸². Az *Apostoli konstitúciók* (a gyülekezetek működési rendjéről szóló szíriai dokumentum, Kr. u. 350-380) egyfelől kijelenti, hogy az ördögűző (aki gyógyító is egyben) nem felszentelt tisztség, hiszen ez az ajándék Isten kegyelméből adatik és meg is mutatkozik annál, aki ezt Tőle megkapja, másfelől úgy rendelkezik, hogy ha mégis úgy adódik, akkor a felszentelt püspök, presbiter vagy diakónus lehet az "ördögűző"⁸³. A konstantini egyház tehát a felszentelt klérust tartotta istenileg felkészítettnek arra, hogy az ördögűzés illetve gyógyítás (a kettő mindig is szervesen összekapcsolódott egymással) szolgálatát végezze. Egy püspöki és presbiteri felszentelő imában a következő kéréseket olvassuk:

"Adj neki, Uram... hatalmat, hogy minden elnyomó démoni köteléket feloldjon, hogy betegeket gyógyítson és törd össze a Sátánt az ő lábai alatt hamar..."⁸⁴

A diakónusok feladata volt az, hogy a püspöknek jelezzék a betegeket, a püspök pedig elment és imádkozott a gyógyulásukért⁸⁵.

A korábbi egyházatyákkal összhangban⁸⁶ a konstantini egyház is valotta, hogy keresztyén ember is lehet démonilag megszállott⁸⁷.

A Reformáció kora

A reformátorok a Szentlélek természetfölötti munkájával (jelek és csodák) kapcsolatos tanítása megérne egy önálló tanulmányt, mert jóval összetettebb annál, mitsem hogy néhány bekezdésben összefoglalhatnánk. A teljesség igénye nélkül, most csak néhány fontosabb dolgot emelek ki ebből az időszakból.

1. Kálvin és követői azt gondolták, hogy a jelek és csodák a misszió és evangelizáció isteni megerősítését szolgálták csupán, amire az apostoli korban, az apostoloknak volt csak szükségük, amíg az evangélium el nem terjedt az egész világon. Ezt a küldetést az apostolok be is töltötték az első században⁸⁸ (Mátyás apostol pl. egészen Indiáig vitte az örömhírt). Ez persze nem zárja ki azt

⁷⁹ *Penitence* 1.8.

⁸⁰ Paulinus, *Life of St. Ambrose* 28., 43.

⁸¹ Fear, *Healing in the Early Church*, 143.

⁸² Antiochiai Zsinat (Kr. u. 330), 10. Kánon.

⁸³ *Apostolic Constitutions* 8.26. (<http://www.newadvent.org/fathers/07158.htm>)

⁸⁴ *Canons of Hippolytus* Canon 3, 4. (egyiptomi dokumentum, 4. sz.)

⁸⁵ U. o., Canon 24.

⁸⁶ Origenész, *Homilies on Exodus* 8.; Cipriánusz, *Epistles* 69.16.1.

⁸⁷ R. M. Woolley, *Exorcism and the Healing of the Sick* (London: SPCK, 1932), 43.

⁸⁸ *Institutio*, 4.19.6.

a feltételezést, hogy ha az evangélium az apostoli kor után újabb helyekre is eljutna, akkor ott további csodák is történhetnének. A lényeg, hogy a reformátorok szerint a jelek és csodák kizárólag a misszió megerősítését szolgálták és nem tekinthetők az egyházi élet természetes részének.

2. A katolikus egyház azt vetette a reformátorok szemére, hogy mivel Isten nem erősíti meg ezt az „új” tanítást is jelekkel és csodákkal úgy, ahogy annak idején tette, amikor Jézus és az apostolok hirdették az evangéliumot, ezért ez biztosan nem Istentől van. Ám a reformátorok azt akarták hangsúlyozni, hogy amit ők hirdetnek, az ugyanaz a „rég” evangélium, amit Jézus és az apostolok is hirdettek, és amit az akkori jelek és csodák hitelesítettek, és ami éppen ezért nem is szorul újabb látványos isteni megerősítésre. Ergo, nincs szükség újabb jelekre és csodákra ahhoz, hogy az emberek higgyenek a „rég” evangéliumban.
3. A katolikus egyházban megjelenő erősen megkérdőjelezhető jelekkel és csodákkal (gyógyítások és ördögűzések) szembeni alapvetően kritikus hozzáállás is hozzájárult a jelek és csodák általános elutasításához. Valahol érthető volt ez az elhatárolódás, hiszen, ahogy fentebb is láttuk, a konstantini fordulat (Kr. u. 4. sz.) óta fokozatosan egyre több babonás és mágikus elem keveredett az egyház gyógyító, ördögűző tevékenységébe (amelyek mindmáig megtalálhatóak a katolikus egyházban)⁸⁹. A reformátorok nem akarták, hogy véletlenül is összemoszák a reformáció egyházaiban esetlegesen megjelenő (istentől jövő) csodákat a katolikus egyház ún. „csodáival”. Ám erre is áll az alapelv, hogy a helytelen használat nem zárja ki a helyes használatot!⁹⁰

Kálvin (akit egyébként a „Szentlélek teológusa”-ként tartanak számon) következetesen képviselte ezt az ún. *cesszacionista* álláspontot Institúciójában és bibliai kommentárjaiban, t.i. hogy a jelek és a csodák kizárólag az apostoli korra korlátozódtak⁹¹, ám ezen meggyőződésében, meglepő módon, nem a Szentírás világos tanítása, hanem, ahogy fentebb is láttuk, sokkal inkább a missziói parancs érvényességének időbeli lekorlátozása, a tapasztalat hiánya illetve a római egyház tanításával és gyakorlatával szembeni (érthető) ellenszenvet vezette. A reformátorok ezen negatív, inkább teológiai, mintsem biblikus meggyőződését tükrözi az a fájdalmas tény is, hogy a Reformáció öt Sola-ja között *nem szerepel a „Solus Spiritus Sanctus”* (Egyedül Szentlélek által) tétel, holott ez (a Szentlélek személye és munkája) az egyik legfőbb dolog, ami nélkül nincs értelme a többi öt Sola-nak sem és ami megkülönbözteti az igaz egyházat/keresztyénséget a hamis egyháztól/vallástól. Hiszen ahogy a bevezetőben is írtam, most van az a rendkívüli, várva várt üdvtörténeti korszak, amikor Isten végre kiárasztotta a megígért Szentlelket az ő népére.

Az is érdekes, hogy noha a reformátori tanításban erősen háttérbe szorult a Szentlélek természetfölötti munkája (a jelek és csodák létjogosultsága), a reformátorok közül többen is beszámolnak nem egy korabeli jelről és csodáról, melyek közül némelyeket saját maguk éltek át. Luther pl. maga is üzött ördögöt (ha nem is úgy, mint a pápisták), többször is sikeresen imádkozott mások és saját maga gyógyulásáért és nem egy próféciát mondott, ami be is teljesedett. Egyik prédikációjában a következőket mondta:

89 Fear, *Exorcism in the Early Church*, 143-148.

90 Minderről bővebben ld. (Kindle e-könyv) Jeff Doles, *Miracles and Manifestations of the Holy Spirit in the History of the Church*, [Walking Barefoot Ministries, 2009], 121-128.

91 Ld. Kálvin tanítása a jelekről és csodákról. (istenalma.hu)

“Ha van egy keresztyén, akinek van hite, annak lesz hatalma ahhoz, hogy ezeket a [z evangélium hirdetését] kísérő csodákat tegye, és ezek a csodák fogják követni őt, ahogy Krisztus mondja a Jn 14:12-ben: ‘Bizony, bizony mondom nektek, aki hisz bennem, az is cselekszi majd azokat a cslekedeteket, amelyeket én teszek, sőt azoknál nagyobbakat is tesz’, mert egy Keresztyénnek a Krisztussal egyenlő hatalma van... és Vele egyesülve ül [a mennyben]. Az Úr hatalmat adott a keresztyéneknek, ahogy meg van írva a Mt 10:8-ban, a tisztátalan lelkek ellen is, hogy azokat kiűzhessék és gyógyíthassanak minden betegséget. Ezért van megírva a Zsolt 91:13-ban: ‘Oroszlánon és viperán jársz, eltaposod az oroszlánkölyköt és a tengeri szörnyet [a kígyót]’.”⁹²

Szintén kevésbé köztudott, hogy a skót reformáció idején feltűnően sok csoda történt, beleértve még egy feltámadást is (a skót reformáció jeleinek és csodáinak bemutatása is megérne egy külön tanulmányt). A későbbi évszázadok is ugyanezt a “trendet” követték. Aki mindezt nem hiszi, járjon utána⁹³.

Mit mondjunk tehát mindennek fényében? Az egyháztörténeti és bibliai feljegyzések alapján a következő kép bontakozik ki előttünk:

- Jézus eljött, hogy a Lélekkel betöltekezve meghirdesse Isten országa eljövételének az örömhírét, melynek részeként tanított, bűnbocsánatot hirdetett, ördögöket űzött és betegeket gyógyított.
- Elhívta tanítványait és megbízta őket, hogy ugyanazt csinálják, amit Ő: hirdessék Isten országát, tanítsanak, hirdessenek bűnbocsánatot, ördögöket űzzenek és betegeket gyógyítsanak.
- Jézus megígérte, hogy minden benne hívő (nem csak a tizenkettő) ugyanazt a szolgálatot fogja végezni, amit ő; majd pedig kiárasztotta a Szentlelket az ő tanítványaira, hogy folytatni is tudják a Jézus által elkezdett szolgálatot.
- Az Apostolok cselekedetei beszámol arról, hogy Jézus tanítványai (az apostolok és a két diakónus) ugyanazt a sokrétű szolgálatot végzik, ugyanazokat a cslekedeteket cselekszik amiket Jézus cselekedett, összhangban Jézus ígéréssel.
- Az egyháztörténeti feljegyzésekből pedig megtudjuk, hogy az apostoli kor után élő Jézus-hívők is ugyanazt a szolgálatot végezték tovább, amivel Jézus az apostolait megbízta: hirdették Isten országát, tanítottak Isten országáról és annak feltámadt Királyáról, bűnbocsánatot hirdettek, ördögöket űztek és betegeket gyógyítottak, méghozzá a Szentlélek által.

Nehéz volna bármilyen más következtetésre jutni mindebből, mint hogy mi, ma élő Krisztus hívők (tanítványok) is ugyanezt a sokrétű szolgálatot kell, hogy végezzük. Ezt támasztják alá az Isten

---

92 Sermon by Martin Luther, Church Postil, 1522. További idézeteket szerepelnek itt: Jeff Doles, *Miracles and Manifestations of the Holy Spirit in the History of the Church* (Walking Barefoot Ministries, 2009), 131-132.

93 Az általam ismert legalaposabb, “nem karizmatikus” mű e témában, mely sorra veszi az egyháztörténet során dokumentált jeleket és csodákat a következő: Thomas Boys, *Suppressed Evidence [Elhallgatott bizonyíték]: Or Proofs of the Miraculous Faith and Experience of the Church of Christ*, (Kessinger Publishing, 2010 [reprint 1832]) A teljes mű elérhető online:

<https://books.google.hu/books?id=5B0PAAAAIAAJ&printsec=frontcover&hl=hu#v=onepage&q&f=false>. Ennek egy modernebb, kivonatolt feldolgozása: Jeff Doles, *Miracles and Manifestations of the Holy Spirit in the History of the Church* (Walking Barefoot Ministries, 2009).

országáról szóló tanítással együtt megtapasztalható gyógyulások és szabadulások sok mai élő gyülekezetben. Mert *“ahogy Ő van, úgy vagyunk mi is ebben a világban”* (1 Jn 4:17).

A jelek és csodák háttérbe szorulásának okai

A korabeli feljegyzésekből tehát egyértelműen kiderül, hogy *nem szűntek meg* a jelek és csodák (gyógyítások és ördögűzések) az apostoli kor utáni egyházban sem, összhangban Jézus világos útmutatásával. Ez nem jelenti azt, hogy ne szorultak volna újra és újra háttérbe, egy-egy rövidebb időszakra, mely visszaszorulás a következő okokra vezethető vissza:

1. **Platonizmus, gnoszticizmus beszüremkedése az egyházba, dualista világkép:** a lelki jó, elsődleges – a testi rossz, másodlagos. Nem kell a testtel (testi gyógyulással, egészséggel) törődni. Istennek sem fontos a mi testünk/testi egészségünk. Ezzel szemben Id. 3Jn 2!
2. **A test és lélek szerves egységének (vagyis az emberi lénynek) mesterséges szétválasztása:** vannak testi problémák, azokat az orvosok kezelik és vannak lelki problémák, amiket a lelkigondozók, pszichológusok, lelkészek kezelne. Ezzel szemben Id. Jak 5:14-16!
3. **A bibliai csodák ellelkiesítése, az allegorikus értelmezés térhódítása** (Origenésztől kezdődően, Ágostonon át). Ahol testi gyógyulásról olvasunk, annak mindig a lelki gyógyulásra, megtérésre, újjászületésre vonatkozó üzenete van.
4. **A hit, bölcsesség, értelem, ismeret az, ami igazán számít,** ami igazán értékes egy hívő ember vagy a gyülekezet életében (a tanítással kapcsolatos karizmák az igazán lényeges lelki ajándékok), mintsem a testi egészség vagy a gyógyítás ajándéka vagy az ördögűzés stb. Értsd: az előbbiek fontosak, a többi nem annyira lényeges, nem kell velük törődni, egy érett hívő nem is kell, hogy keresse ezeket az ajándékokat. A csodákra, jelekre az egyszerű, szegény, tanulatlan emberek meggyőzéséhez van csak szükség, ám az igazán művelt, kifinomult, intellektuális, jómódú emberek meggyőzéséhez racionális érvek kellene (Id. Origenész, Jeromos, Krizosztom, *Healing in the Early Church, 103, 133*). Ez utóbbi az igazi apologetika. Intellektus és a csodák/természetfölötti szembeállítás. A gazdag, műveltebb gyülekezeti tagok menjenek a szegényekhez, hogy gyógyulást nyerjenek testi bajaikból. A szegények pedig menjenek a jómódú, művelt gyülekezeti tagokhoz, hogy ismeretet nyerjenek - mondja az egyik egyházatya (...). Krizosztom és Augustinus úgy tekintettek a csodákra, mint amikre igazán csak az ŰSZ-i gyülekezet beindításánál volt szükség, s közben ők maguk is beszámolnak, nem is egy csodáról, ill. démoni tevékenységről és ördögűzésről a saját idejükben (133).
5. **A teológiai intellektualizmus térhódítása** a 3. sz-tól: a tanult, művelt, intellektuális hívő ember kaphat csak magasabb tisztséget az egyházban, az egyszerűbb, tanulatlanabb, szegény hívőknek a gyógyítás lelki ajándéka juthat *“csak”* és/vagy az ördögűzés, mely a 3. sz. közepére (az egyik legalacsonyabb!) hivatalos egyházi tisztséggé is vált (*Healing in The Early Church, 80.*), melyre a püspök nevezhetett csak ki embereket. (Vagyis az egyház intézményesítette azt, ami eredetileg minden hívő/ Krisztus tanítvány feladata volt). Az ördögűzők a diakónusok és a presbiterek szolgálatát segítették. Egy Kr. u. 251-ből fennmaradt egyházi nyilvántartás 46 presbitert, 7 diakónust, 7 aldiakónust..., 52 ördögűzőt... és 1500 özvegyet és rászorulókat említ (*Healing in The Early Church, 89.*).
6. **A keresztyénség államvallássá nyilvánításával** (Kr. u. 325) a világi hatalom által üldözött kisebbségből a világi hatalom által elismert többséggé, azaz államvallássá válik a keresztyénség, amely az egyház intézményesedésének folyamatát felgyorsítja és ezzel rohamosan megnö a névleges

keresztyének száma. Felhigul az egyháztagság. Sokan hasznot akarnak húzni a keresztyénségből. A hit miatti üldözések és nélkülözés megszűnésével az Istentől és a Szentlélektől való mindennapi függés is kezd megszűnni, meggyengülni.

7. **Az egyház elvilágiasodása:** a világi erkölcsök beszüremkedése is sokszor kioltotta a Szentlelket az egyházban (pl. Cipriánusz idejében). Ennek (és a keresztyénség államvallássá nyilvánításának) hatására jelentek meg végül a 4. sz-ban a szerzetesrendek, ahol újult erővel jelent meg ismét a gyógyítás ajándéka, a szentségre törekvéssel együtt (*Healing*, 140.).

8. Végül (a 18. sz. végétől máig) **megkezdődött a liberális teológia térhódítása a történelmi egyházakban:** a Biblia tekintélyének és a természetfölöttinek a kétségbe vonása, mindent az emberi ésszel, a természeti törvényekkel és a tudományos módszerrel vizsgálunk és bizonyítunk. Bultmann idézet (mely sok konzervatív evangéliumi hívő gondolkodását is tükrözi):

“Now that the forces and laws of nature have been discovered, we can no longer believe in spirits, whether good or evil... Sickness and the cause of disease are likewise attributable to natural causation; they are not the result of daemonic activity or of evil spells...” (Rudolf Bultmann idézet Craig A. Evans szerk., *The Historical Jesus*, [London & New York, Routledge, 2004.], 326)

Hát itt tartunk most, a felvilágosult nyugaton. Ám ez nem jelenti azt, hogy máshol, de akár itt Európában is ne történne továbbra is rengeteg csoda, Jézus nevében. Azért mert valamit nem vagy csak ritkán tapasztalunk a közvetlen környezetünkben nem jelenti azt, hogy akkor nincs is. Van, sok (ld. 3. világban szolgáló misszionáriusok beszámolóit) de mi, nyugati, intellektuális, racionalizmusra hajlamos, „felvilágosult” hívők itt Európában nem látjuk, nem tapasztaljuk azokat, tisztelet a kivételnek.

Uzonyi Barnabás, a Péceli Baptista Gyülekezet lelkipásztora is erről tesz bizonyosságot az egyik prédikációjában: „Annyira a szívemben van, amit az egyik arab barátom mondott egyszer, hogy tudod Barna, nálunk itt a közel keleten, meg itt Ázsiában, akiket ismerünk, Jézust úgy ismerik meg a legtöbbben, mint a szabadító, mint a gyógyító. Azért, mert a legtöbb ember úgy találkozik először a keresztyénséggel, hogy van egy betegség, amivel nem tudnak mit kezdeni, buddhistaként, muszlimként, hinduként, nem tudnak ezzel mit kezdeni, de tudjuk azt, hogy ha elmegyünk hozzátok, a ti Istenetek meghallgat titeket, mert napi szinten látjuk azt, hogy csodák történnek nálatok a gyülekezetben és ezért megismerjük Istent, mint Szabadító, aki kiűzi a démonokat, aki megszabadított minket az átoktól, amit a sámán ránc rakott... Én nem ismerlek titeket annyira, egyszer-egyszer voltam csak Európában, de innen nézve úgy tűnik, hogy nektek Isten csak a barátotok, egy jó barát, aki jó, ha ott van. Mintha egy kicsit összezsugorítottátok volna az életetekben... azt tanácsolom, hogy engedjétek ki a dobozból Istent!”⁹⁴

⁹⁴ „Szakíts az önzéssel – Uzonyi Barnabás”, 2023.06.05. 25:24-től (<https://www.youtube.com/watch?v=B8DE0i5hYqA>).